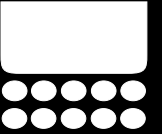

RIKSTEATERN

LÄRARHANDLEDNING
TVÅ TENNISSKOR

OM LÄRARHANDLEDNINGEN

John går i sexan, hänger med kompisar och tränar tennis. De flesta dagar är som vanligt, med skola, träning och sen hem och käka middag med familjen. Men en dag händer det som inte får hända ...

Två tennisskor bygger på samma historia som Peter Barlach berättar om i sin självbiografiska bok *Inte bara tennis* (nominerad till litteraturpriset Slangbellan) och i novellfilmen *Två tennisskor* (första pris i New York International Film Festival). *Två tennisskor* är en skolföreställning om hur man som barn kan överleva även den största sorgen.

Denna handledning ger olika ingångar in i ett samtal om föreställningen. Här finns en resumé av föreställningen och uppslag på olika frågor som kan sätta igång samtal om pjäsen. Därutöver finns en kortare samtalsguide för att i klassen komma igång med samtal om sorg. Texterna om kompisar och sorg är skrivna av Lotta Polfeldt, psykoterapeut som i många år arbetat med barn i sorg. Ytterligare tankar om hur teaterupplevelser kan bearbetas i skolan finns i skriften "Att öppna nya världar" som du kan beställa på Riksteaterns webbplats.

Samtalet efter en föreställning är precis som den kvalitativa teatern och dansen, en resa ut i okänd mark där frågorna är viktigare än svaren. I samtal öppnas möjligheter att möta tankar, känslor och sammanhang som vidgar våra refe-

rensramar och ger oss nya erfarenheter. Att samtala och diskutera är ett sätt att formulera och pröva antaganden, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska olika påståenden och förhållanden.

I Sverige förlorar varje år ca 3 000 barn en förälder eller ett syskon. I pjäsen *Två tennisskor* får vi nära och osentimentalt följa Johns vardag som fortsätter trots att världen stannat och hans mamma inte finns längre.

Välkomna!

© Riksteatern 2010

RESUMÉ

John och mamma provar nya tennis skor till John i skoaffären. John är inte nöjd med skorna som mamman har valt, istället vill han ha ett par andra skor som står i hyllan. Mamman tycker att de är för dyra och paret som är kvar är för små. Men John säger att de passar perfekt och lyckas övertala henne att köpa dem med ett löfte om att han inte ska tala om för pappa hur mycket de kostar.

De kommer hem och John går in till pappa och visar sina nya skor, sedan rusar han iväg på tennisträning. När han kommer tillbaks efter träningen går han in på sitt rum. Han tar med stor möda av sig skorna, han har flera skavsår på fötterna. Han smyger bort och hämtar de gamla skorna i grovsoprummet och packar ner dem i tennisväskan inför morgondagens träning.

Nästa morgon kommer Johns mamma in i hans rum och är på väg att öppna hans tennisväska. John rycker åt sig väskan men mamman förstår inte varför han är så hetsig. Mamman påminner honom att hon ska åka iväg till mormor i Värmland över några dagar.

Senare på kvällen spelar John och hans pappa tv-spel. Plötsligt ringer det i telefonen och pappan tar luren. Pappan ser chockad ut och trycker efter en stund bort samtalet i tysthet. Stilla berättar han för John att mamma har dödats i en bilolycka.

John ligger kvar i soffan efter beskedet och somnar. Plötsligt kommer mamman in i lägenheten. John reser sig förvånad upp och ser på när mamman hänger av sig ytterkläderna. John tvekar någon sekund innan han rusar mot henne och överöser henne med kramar. Men snart försvinner hon igen.

Nästa morgon rusar pappa in på Johns rum. Han är upprörd och skäller på John för att de försovit sig igen. Efter en stund lugnar han ner sig, sätter sig bredvid John och föreslår att de ska ha ett enkelt julfirande utan massa gäster och presenter. John tycker inte att det är ett bra förslag. Han plockar fram sin melittafilterbehållare som han gjort till pappa i träslöjden och sliter sönder den.

Efter ytterligare en tennisträning sitter John på sin säng och rår om sina skavsår. Plötsligt hörs ljud från en flygplats. Mamman kommer in, sommarklädd och bärandes på en resväska och flera taxifreepåsar. Hon är på bra humör och skrattar åt Johns frågor om hon finns eller är död. Hon sätter sig i soffan, John lägger sig bredvid och lägger upp fötterna hos mamma. Hon försvinner och han vaknar upp ur sin dröm.

Nästa kväll kommer mamman återigen efter att John somnat. Hon sitter i rullstol och är bandagerad och blodig. Mamman skrattar och säger sig vara tillbaka genom en unik medicinsk uppfinning. Mamman åker ut på sin rullstol. John är upprörd men somnar om.

När John senare på dagen kommer in på sitt rum kommer en tomte in i rummet och plockar med julklappar i en säck. John drar av masken och ser att det är hans mamma. John blir arg och skriker allt vad han kan att hon är en "...död jobbig jävla käring, som bara ska hålla käft!!!". Han gråter och är förtvivlad och hon springer ut ur rummet.

På julafton får John en julklapp av pappan. John tar emot det och öppnar paketet. Det är ett par likadana tennis skor som han fått av mamma fast i rätt storlek. John tar fram filterhållaren som han haft sönder och ger bitarna till pappan.

TILL PEDAGOGEN

Varje år förlorar över 3000 barn i Sverige en förälder genom dödsfall. Det betyder att 25000 barn mister mamma eller pappa under sin uppväxt. Kanske går något eller några av dessa barn i er klass eller i er skola. En elev kan ha sin förlust några år tillbaka i tiden och alla runt omkring kan tro att sorgen har "gått över". Men sorgen efter en förälder eller ett syskon går djupt och varar länge.

Barn i tio-tolvårsåldern brukar tycka att det som hjälper dem bäst i sorgen är att vara tillsammans med kompisar och att vara "som vanligt". Det hjälper att försöka låta bli att tänka på den som dött. Därför kan också de vuxna tro att barnet inte sörjer – han eller hon skrattar ju och leker precis som de andra barnen. Man kan tro att man "väcker den björn som sover" genom att påminna om dödsfallet. Men sorgen och saknaden brukar inte vara långt borta, och det är inte förrän andra för det på tal, som tankarna kommer. Men för barnet känns det ofta bäst om de själva kan ha kontroll över när och hur deras sorg och förlust kommer på tal och hanteras.

Oftast tycker barnen i de här åldrarna om att läraren visar att hon eller han vet vad som har hänt och förstår att den som sörjer har mindre ork och blir trött och ledsen mellan varven.

Om ni vet att någon av era elever är mitt upp i ett sorgearbete och klassen skall se pjäsen *Två tenniskor* är det

därför bra att prata med den sörjande eleven och kanske också med elevens förälder/föräldrar i förväg och berätta något om vad pjäsen handlar om. Eleven kan då själv välja om han eller hon vill se pjäsen eller avstå. Tillsammans kan man komma överens om hur du som lärare kan stödja eleven och hur han eller hon vill delta och göra under klasssamtalet efter pjäsen.

SAMTALSGUIDE

Vi kommer ihåg olika saker efter en föreställning och vi berörs på olika sätt av olika skeenden på scenen. Att tillsammans försöka beskriva och reflektera över vad som händer under en föreställning kan vara ett sätt att komma åt olika delar i pjäsen. Att föra samtalet från en beskrivande nivå över en associativ nivå till en mer personlig nivå kan vara ett sätt att komma förbi mer svepande omdömen som "bra" eller "dåligt". Nedan beskrivs hur ett samtal kan läggas upp.

Minnesrunda. I den första *beskrivande* fasen är tanken att eleverna i sina beskrivningar ska hålla sig så nära det som händer på scenen. Låt så många elever som möjligt bidra med olika delar fram till att hela pjäsen återberättats i klassen. En gemensam beskrivande minnesrunda blir på detta sätt en överenskommelse om vad som faktiskt händer på scenen. Prova gärna frågor som,

- Minns du hur det började?
- Hur många var de på scenen?
- Hur såg de olika karaktärerna ut?
- Hur rörde de sig?
- Var de ensamma, var för sig, eller var de tillsammans?
- Hur slutade föreställningen?

Beskrivningen bidrar till att påminna varandra om händelser som först kanske inte föreföllit så viktiga men som kan visa sig ha haft stor betydelse för hur eleverna uppfattade och upplevde pjäsen.

Reflektionsrunda. En beskrivande del kan följas av frågor om hur eleverna *associerar* kring olika händelser i pjäsen. En första reflektionsrunda rör sig oftast om de associationer vi har gemensamt. Denna diskussion kan också handla om de delar man inte finner trovärdiga. Prova frågor som,

- Vad tänker du på i den scen du beskrev?
- Hur tänker de andra i gruppen om samma scen?

Personliga reflektioner. I den tredje nivån lyfter man fram mer *personliga associationer*, sådana eleverna kan vara ensamma om att ha. Prova frågor som,

- Kände du igen något av det som händer?
- Vad påminde de olika scenerna dig om?

Diskussionsfrågor till pjäsen "Två tennisskor"

- Vilka spontana reaktioner, frågor och funderingar får du efter att ni sett pjäsen?
- Vilka reaktioner hos John och hos pappan förvånar dig mest?
- På vilket sätt skulle du stödja John?
- Hur skulle du stödja pappan i hans roll som förälder?

OM BARN I SORG

Diskussion i klassen

Sorg kan handla om väldigt olika händelser och erfarenheter. En del barn i klassen har kanske förlorat mamma, pappa eller syskon. Andra sörjer mormor eller farfar eller någon annan de kände och tyckte om, eller ett husdjur som dött. Någon har tvingats fly från sitt hemland. Andra har föräldrar som separerat och har kanske mindre kontakt med den ena föräldern. Några bor i en annan familj än sin ursprungsfamilj. Flera barn kan känna igen sig i hur John i pjäsen saknar och längtar – andra har inga sådana erfarenheter. Men alla barn har möjligheter att leva sig in i hur det är för John, och alla barn kan fundera på hur de skulle kunna vara bra vänner till en kompis i sorg.

- Hur ska man få veta hur en sörjande kompis vill ha det?
- Hur kan man visa att man tänker på honom eller henne?

De allra flesta barn som sörjer, vill att kompisarna ska vara precis som vanligt... Fast det är bra om de ibland tänker på att man inte har sin mamma eller pappa längre – att de förstår att man har det jobbigt ibland. Kompisarna behöver inte tänka på det så mycket, utom om den sörjande kompisens visar att hon eller han är ledsen.

En bra sak är att lyssna om den sörjande kompisens vill prata. Man behöver inte säga så mycket, det är bra att bara lyssna. Om man inte vet hur man skall vara till hjälp, är det alltid bra att fråga den sörjande kompisens själv! Att få lära sig hur den som sörjer kan tänka, hjälper en att bli en bättre kompis.

Sant eller falskt om sorg

Här är några vanliga föreställningar om sorg. Är det sanna eller falska? Några barn som själva sörjer svarar vad de tycker.

Påstående 1

Man vill vara ifred när man sörjer.

Falskt! En del kompisar tog litet avstånd när mamma hade dött. Och det var ju inte så kul. Jag ville ju vara som alla andra.

Påstående 2

Man kan inte prata om sin egen förälder med en kompis som har förlorat sin mamma eller pappa.

Falskt. Första året kan det vara litet känsligt, men det är nog olika från person till person.

Påstående 3

Om man inte gråter, så sörjer man inte.

Falskt. Jag kan sörja jättemycket inombords, men då behöver jag inte gråta, det hjälper mig inte så mycket.

Falskt. Man kan slå i dörrar istället.

Falskt. Man kan må jättedåligt istället och inte vilja via det för någon. Det är ju så att man känner "det här är skit", men man behöver inte gråta för det.

Påstående 4

Man kan inte skratta när man sörjer.

Falskt. Jag sörjer hur mycket som helst över mamma. Men jag kan fortfarande ha kul!

Falskt. Det är inte samma skratt som förut. Men jag skrattar.

Falskt. Ett gott skratt förlänger livet. Ja, man måste ju skratta.

Påstående 5

Om jag skulle förlora min mamma eller pappa, ett syskon eller annan nära, så skulle jag aldrig klara det.

Falskt. Det finns människor i skolan som har sagt att de inte skulle kunna leva utan sin mamma. Och då tänker jag: "men jag lever ju och jag har ingen mamma".

Falskt. Man klarar det, men det är väldigt svårt. Jag tror att de flesta klarar det, fast det är svårt många gånger.

Påstående 6

Sorgen går över på ett år.

Falskt. Även om man kanske inte är lika ledsen. Sorgen försvinner nog gradvis, men jag tror att det alltid finns en liten bit kvar. Hela livet.

Falskt. Det är som en berg-och-dalbana. Det kan vara rakt, det kan vara upp och ner, det kan vara åt sidorna, det kan vara runt, runt, runt. Man kan åka ner i ett svart hål. Det finns ju i olika perioder.

(De här påståendena är hämtade ur Kompisboken om sorg, se litteraturlistan)

LITTLISTA

Min minnesbok

Ida Gamborg Nielsen

– Så länge jag minns finns du. En minnesbok för barn som förlorat en förälder, ett syskon eller någon annan närstående.

Kompisboken om sorg

Lotta Polfeldt

Hur ska en bra kompis vara när något svårt händer?

Beredskapsplan för skolan

Atle Dyregrov

Vid kriser och katastrofer

Varje skola behöver en plan för att hantera olika former av kriser.

Sorg finns

Göran Gyllenswärd

Är man konstig om man inte gråter? Var det mitt fel att mamma dog?

Sjuka barn i familjen

Elin Hordvik och Marianne Staume

Handbok för föräldrar när ett barn blir allvarligt sjukt

Stöd för barn i sorg

Göran Gyllenswärd

Handbok för föräldrar när ett barn blir allvarligt sjuk

Barns sorg

Atle Dyregrov och Elin Hordvik

Några råd till familj och vänner om barns sorg.

Aldrig i livet

Göran Gyllenswärd och Lotta Polfeldt

Hur känns det att vara 15 år och veta att pappa tagit sitt liv?

Barns sorg är randig

Producenter: Anne-Marie Körling och Johan Stenius

Barns sorg och reaktioner är individuella och kan ta sig många olika uttryck. Men oavsett hur, är det viktigt att det finns vuxna omkring barnen under lång tid.

TVÅ TENNIS KOR

Medverkande: **ANDERS ÖHRSTRÖM, MARIKA HOLMSTRÖM OCH PONTUS OLGRIM**

Manus: **PETER BARLACH**

Regi: **LISA HUGOSON**

Musik: **LASSE HOLMBERG**

Scenografi och kostym: **GUNILLA NORLUND**

Tekniker ljud/ljus: **HOLGER TISTAD**

Mask: **EVA RIZELL**

Scenmästare: **JANNE HULTGREN**

Tekniker kostym/rekvisita: **MARI PETERSSON**

Producent: **JENNY ENGSTRÖM**

Redaktör för skolmaterial: **ISAK BENYAMINE**

Foto: **CARL THORBORG**

